

Musiikki, metsä ja ihminen

Pekka Hako

SUMMARY: MUSIC, FOREST AND MAN

Hako, P. 1987. Musiikki, metsä ja ihminen. Summary: Music, forest and man. *Silva Fennica* 21(4): 475–480.

Suomalaisessa säveltaiteessa kotoinen metsä ja kansainvälinen urbaani kulttuuri kohtaavat omaperäisellä tavalla. Luonnosta ja erityisesti metsästä viime vuosisadanvaihteen säveltäjät uskoivat löytäneensä henkiset juurensa. Esimerkiksi Jean Sibeliuksen universaali sävelkieli perustuu syvästi suomalaiseen identiteettiin, käsityksemme kalevalaisen ilmapiirin olemuksesta. Tapiola on musiikillisesti vuosisattamme voimakkaimpia luonnontunteiden tulkintoja. Luonnonaiheisessa musiikissa on yleensä positiivinen sävy, jonka piirteitä ovat kauneus, rauha, pehmeys, suloisuus, valo ja ilo. Suuri osa metsämusiikkia perustuu tekstiin. Teksteissäkin luontokuvien merkitys on lähes aina myönteinen.

In Finnish music national forest and international urban culture meet in an original way. Around the last turn of century, composers believed they had discovered their spiritual roots in nature and especially in the forests. The universal musical language of Jean Sibelius, for example, is based on a deep Finnish identity, the atmosphere of Kalevala. Sibelius' Tapiola is, thus, among our century's most powerful musical interpretations of feelings about nature. Nature-inspired music is, generally, associated with such positive qualities as beauty, peace, softness, light and joy. A great deal of forest music is based on literature, where natural images have almost always had a positive interpretation.

Keywords: Forest music, Finnish identity, symbolism
ODC 907.6

Author's address: Vihertie 56 C, SF-01620 Vantaa, Finland.

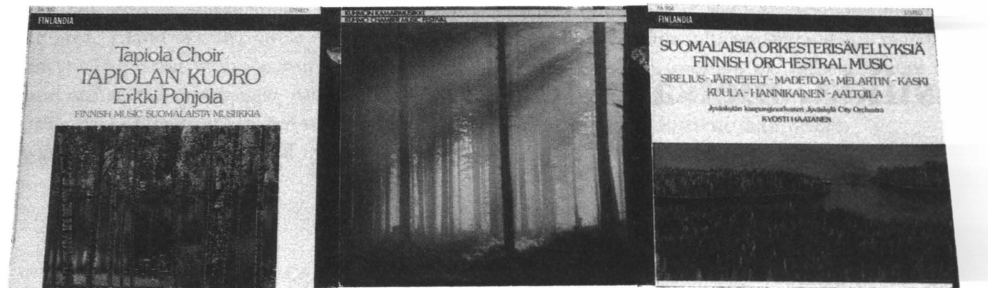
Johdanto

„... olen säveltänyt toisen sinfoniani Italiassa, kolmannen Pariisissa ja Voces intimae -kvartetton olen säveltänyt Lontoossa. Suurimman osan olen säveltänyt Ainolassa. Minusta tuntuu aina, että jokaisen pitää elää metsässä taikka suuressa kaupungissa. Täällä Ainolassa tämä hiljaisuus puhuu.”

(Jean Sibelius radiohaastattelussa
8. 12. 1948)

Sibeliuksen voimakkaan kaksijakoisessa lausumassa kotoinen metsä ja kansainvälinen

urbaani kulttuuri kohtaavat tavalla, joka on tyypillinen suomalaisissa säveltäjäelämäkertoissa. Metsän ja luonnon ympäröiminä säveltäjät ovat uskoneet löytäneensä henkiset juurensa. Musiikin metsä on myös antanut mahdollisuuden irrottautua itsestä, luonto on ollut sisimpien ajatusten ja tuntemusten peili. Metsä on vastannut niin kuin sinne on huudettu. Siksi musiikin metsä on metaforakenttä, viidakko. Siellä voi törmätä värikkääseen, vaaralliseen ja villiin – tai karuun, rauhalliseen ja hiljaiseen, kuten niin usein suomalaisessa musiikissa. Mielikuvien metsäaukeilla temmeltävät yhtä hyvin mörrimöykät, vuo-

Kuva 1. Suomalaisia äänilevyjen kansiä 1980-luvulta.
Fig. 1. Finnish record covers from the 1980's.

renpeikot kuninkaineen ja hoveineen kuin arkaaiseen harsoon verhoutuneet esi-isämme.

Kaupunkikulttuuri sen sijaan on musiikisakin ollut osoitus uudistumishalusta, katse on suunnattu tulevaisuuteen. Mutta suomalainen identiteetti on silti rakennettu perinteeseen, musiikissa se on istutettu kalevalaiseen metsään. Urbanin kulttuurin tunkeutuessa maahamme säveltäjiemme askeleet suuntautuivat metsään; ulkopuolelta tulleet vaikutteet haluttiin torjua, jolloin samalla vahvistettiin omaa identiteettiä. Eikä ajatus ole vieras nykyajan musiikkituotteiden markkinoinnissa. Vain vilkaisu tuoreiden äänilevyjen kansiin osoittaa ajatustavan olevan yleinen vielä 1980-luvullakin (kuva 1). Kuhmon vuotuiset erämaamusikkijuhlat myyvät Mozartia ja Haydina Euroopan suurimmilla erämailla; valohämymisessä kansikuvassa tavoitellaan jumalallista ja ajatonta tunnelmaa. Suomalaisille liikeyrityksille kaupataan liikelahjaksi melankolisia pienoiskuvia orkesterimusiikistamme levykannella, jossa sininen vesi ja vihreä metsä sulautuvat kauniisti toisiinsa. Mainekas Tapiolan kuoro – jo nimensäkin velvoittamana – ehostaa ulkoasuun valkoisilla koivuilla ja metsälammella. Musiikin metsän syvyyksiin eivät teollisuuden moottorisahat ja karsintakoneet ole yltäneet.

Luonnehdittaessa metsämusiikkia sävelteosten kautta on syytä tehdä seuraava kolmijako: 1) teksti, 2) musiikki ja 3) symbolinen käyttö.

Teksti

Suuri osa metsämusiikkia perustuu tekstiin. ”Jos metsään haluat mennä nyt, sä takuulla yllätyt” ja ”korpikuusen kannon alla on Mörr-Möykyn kolo” edustavat sadunhoitoista salaperäistä ja iloista metsälyriikkaa. Tutussa Aleksis Kiven ja Yrjö Kilpisen *Metsämiehen laulussa* taas kiteytyy metsän merkitys laulajalle itselleen: ”Metsän poika tahdon olla, sankar’ jylhän kuusiston, tapiolan vainioilla karhun kanssa painii yön, ja maailma unholaan jääköön.” Viesti on selvä: silloin kun ihminen haluaa olla yksin, hän menee metsään. Metsän äänet ja tuoksut kuvataan rauhoittavina, ja myrskyisän metsän pauhina ryskyvine puineen taas osoittaa luonnon yliveraisuuden. Tunnelma on usein jopa harras ihmisen tarkkaillessa vankkoja ja iäkkäitä puita. Esimerkkinä Emil von Genetzin ja P. J. Hannikaisen mieskuorolaulu *Metsänhartaus*:

Mä metsän vihreen helmassa
nyt kuljen aatteissain.
Ja Luojan henki ilmassa
käy yli maisemain.
Puut seisoo vakaina
ja kultaloistehin.
On juur’ kun huokuis hartautta
ne povin hehkuvien.

Erityisesti kansallisromanttinen runous sai lauluntekijät pauloihinsa. Luontokuvien mer-

kitys on lähes aina myönteinen. Metsä on hyvän puolella silloinkin, kun se on pelottavan myrskyisä. Voimallaan luonto osoittaa ihmisen pienuutta. Mutta se tuo ihmiselle lohtua. Esimerkiksi Eino Leinon ja Oskar Merikannon *Huolissaan huokaileva* paljastaa osuvasti ihmisen ja luonnon henkisen vuorovaikutuksen. Lyhyessä laulussa kuvataan aluksi laulavaa ja riemuitsevaa keväistä metsää. Mutta metsässä on yksi puu, jota linnut karttavat ja kammoksuvat. Sen juurella istuu laulaja itse. Hän on onneton. Musiikissa metsän duuri vaihtuu ihmisen molliksi.

Mutta on musiikin metsänkävijöillä ylemyydyntunnettakin luontoa kohtaan. Erityisesti silloin, kun miesporukka käyskentelee metsällä. *Metsämiehen jumalaulussa* miesten joukkoa ”estele virta ei kuohuavakaan”.

Musiikki

Minkälaista on metsämusiikki, jossa ei ole tekstiä, selvää ohjelmaa?

Vaikka suomalaisissa sinfonisissa sävellyksissä ei yleensä ole ns. ohjelmaa, monet teokset on puoliväkisin haluttu tulkita Suomen kansan myyttisen menneisyyden, metsien syvyyksien, alkuhämärän, ilmaisuiksi. Karelianin hengessä Sibeliuksen vuonna 1892 säveltämää sinfonista runoa *Satu* (op. 9) on totuttu pitämään metsäsävellyksenä (kuva 2). Teoksen tulkitsijat ovat nähneet siinä mytologista kalevalaista maailmaa; Elmer Diktonius on runoilijan silmin nähnyt siinä romanttista kansanepiikkaa: ”Yksinkertaista kuin kansanlaulu, synkeää kuin erämaa ja loistokasta kuin kuninkaantytär ja puoli valtakuntaa” (Tawaststjerna 1965). Sibelius on itse kertonut sihteerilleen, että ”Satu on psykologisesti kaikkein syvällisimpiä teoksiani. – Missään muussa teoksessani en ole paljastanut itseäni niin täysin kuin *Sadussa*” (Levas 1957). Tällainen kommentti antaa halukaille tietysti mahdollisuuden mitä mielikuvituksellisimpiin tulkintoihin. Yhdysvaltalainen musiikkiarvostelija, Sibeliuksen apostoliksi’ nimetty säveltäjän aikalainen, Olin Downes kirjoitti *Sadun* kuultuaan: ”Kun kuulen tätä musiikkia, tunnustan tuntevani lihalista halua hylätä pehmeät, lihavat elämänta-

vat, pukeutua öljyvaatteisiin tai sen tapaisiin ja vaeltaa jonnekin etsimään edes nälkiintynyttä saaliinhimoista jääkarhua” (Downes 1945).

Musiikkisemiootikot (ks. esim. Tarasti 1978) taas pyrkivät osoittamaan myytin ja musiikin vuorovaikutuksen korostamalla sävellysten rakenteellisia ja yleisinhimillisiä, universaaleja, aineksia. Viime vuosisadan lopulla näitä aineksia sulautui kalevalaiseen ajatteluun orientoituneeseen suomalaiseen kulttuuriin ja sen synnyttämiin musiikkiteoksiin.

Sibeliuksen myöhäistuotannossa metsämusiikkia ’puhtaimillakaan’ on säveltäjän viimeinen laaja teos *Tapiola* (op. 112) vuodelta 1925. Musiikillisesti se on vuosisatamme voimakkaimpia luonnontunteiden tulkintoja. Sibelius johtaa yhdestä teemasta parikymmentä muunnelmaa, joissa käsitteestä ’metsän sielu’ paljastuu kerta kerralta uusia puolia. Olin Downes (1945) on kuvannut *Tapiolan* musiikkia pakanallisesta pohjoisesta seuraavasti: ”Kuulemme siinä jousien suhinaa, puhaltimien yksitoikkoisia ja alakuloisia huutoja, näkymättömän elämän sykintää ja liikettä, äkkinäisiä raivon purkauksia, uhmaa, riemua. Metsän valtavat keuhkot hengittävät tässä musiikissa.

Kun teoksen saksalainen kustantaja pyysi Sibeliusa selvittämään teoksen nimeä (suomalaisessa tarustossahan Tapiola on metsän kuninkaan Tapion asuinpaikka), Sibelius kirjoitti tunnetun nelisäkeen, joka painettiin partituurin alkuun saksaksi, englanniksi ja ranskaksi:

”Da dehnen sich des Nordlands düstre
Wälder
Uralt-geheimnisvoll in Wilden Träumen;
In ihnen wohnt der Wälder grosser Gott,
Waldgeister weben heimlich in der
Dunkel.”

Sibelius ei siis mainitse Tapiota nimeltä, ja onkin oletettavaa, että hän ei halunnut teostaan yhdistettävän suoranaisesti kansanrunouden maailmaan. Sekä suomalaiset että ulkomaalaiset musiikintutkijat (ks. esim. Salmenhaara 1970, Abraham 1947) pitävät epätodennäköisenä, että teoksen mottona oleva nelisäe olisi yksityiskohtainen kirjallinen oh-

Kuva 2. Vuonna 1892 Sibelius sävelsi metsäsävellyksenä pidetyn sinfonisen runon "Satu".

Fig. 2. In 1892 Sibelius composed his symphonic poem "Satu", considered as a forest composition.

jelma. Nelisäettä tuntematon kuulija tuskin löytäisi teoksen ohjelmallisen merkityksen. Teosanalyysissään Erkki Salmenhaara (1970) osoittaa, että musiikilliset tapahtumat etenevät ja muotoutuvat musiikillisten lakien alaisina. Kysymys on pikemminkin *Tapiolan* eräiden kohtien assosioitumisesta luontoelämyksiin kuin luonnon selväpiirteisestä kuvaamisesta.

Symbolinen käyttö

Musiikillinen symboliikka kertoo usein enemmän säveltäjästä kuin sävellyksestä. Sävellyksistä voidaan tietyksi osoittaa yksinkertaisia luontokuvia (esimerkiksi huilun nopea kuvio kuvaa linnun liverystä), mutta jos poraudutaan jäljittelyn tason läpi, saatetaan päästä lähelle säveltäjän arvomaailmaa. Mitä

musiikissa symbolisoivat sellaiset oppimamme käsitteet kuin pateettinen, voimakas, uhmakas, lyyrinen, uskonnollinen, jne.? Tällaisen symboliikan tutkiminen on paljon ongelmallisempaa kuin yksiselitteisen jäljittelyn toteaminen. Ruotsalainen musiikintutkija Philip Tagg (1983) on tutkimuksissaan soveltanut musiikkianalyysiin erilaisia tunnelmakategorioita, joiden pohjana hän on käyttänyt kansainvälisiä alan yksityiskohtaisia luetteiloita. Hän toteaa, että luontosävellyksissä on yleensä myönteinen sävy. Niihin liitetään mm. määreet kauneus, rauha, pehmeys, makeus, valo, rikkaus, ilo; kielteiset määreet liittyvät mm. aggressiivisuuteen, sotaan, yksinäisyyteen ja pelottavaan. Oman luokkansa muodostavat vielä arvotukseltaan neutraalit määreet.

□

Edellä annettu kuva musiikista ja luonnosta, erityisesti metsästä, on tietysti äärimmäisen kapea. Suomalaisille säveltäjille metsän ilmapiiri on ollut tärkeä ja usein keskeinen ulkomusiikillinen raaka-aine musiikkiteoksia rakennettaessa. Erityisen kiinnostava tutki-

muskohte sattaisi olla metsän merkitys ja tehtävä noin sadassa suomalaisessa oopperassa; oopperaryteikköön on hautautunut paljon tutkimatonta tietoa aina Kaarle-kuninkaan metsästysretken ympäristön kuvauksesta ratsumies Antin liikkuvan metsän symboliikkaan.

Kirjallisuus

- Abraham, G. (toim.). 1947. Sibelius. A. Symposion. Lontoo.
- Downes, O. 1945. Sibelius. Toim. ja suom. Sjöblom, P. & Jalas, J. Helsinki. 186 s.
- Levas, S. 1957. Nuori Sibelius. Porvoo. 259 s.
- Salmenhaara, E. 1970. Tapiola. Sinfoninen runo Tapiola Sibeliuksen myöhästylin edustajana. Summary: The tone poem Tapiola as a representative of Sibelius' late style. Acta Musicologica Fennica 4. Helsinki. 138 s.
- Tagg, P. 1983. Natur i massmediemusik. Teoksessa: Allwood, J., Frängsmyr, T. & Svedin, U. (toim.). Naturen som symbol. Tukholma 1983. 237 s.
- Tarasti, E. 1978. Myth and Music. A Semiotic Approach to the Aesthetics of Myth in Music, especially that of Wagner, Sibelius and Stravinsky. Acta Musicologica Fennica 11. Helsinki. 364 s.
- Tawaststjerna, E. 1965. Jean Sibelius 1. Helsinki. 357 s.

Total of 7 references

□ □ □

Summary

Music, forest and man

In the musical art of Jean Sibelius national forests and international urban culture meet in a unique way. Surrounded by forests and nature, composers believed that they had found their spiritual roots. The forest of music has also given an opportunity to become detached. Nature has been the mirror of Finn's innermost thoughts and feelings. The forest of music is full of metaphors, a jungle indeed.

Urban culture has been reflected in music, and it has expressed the wish for progress and renewal: sights have been directed into the future. But Finnish identity is essentially built upon tradition, which in music means the forest images of Kalevala. When the urban culture invaded Finland, Finnish composers directed their attention towards the forests. This was a response to the need to ward off influences coming from other cultures, while at the same time defending and developing a national identity.

In considering musical compositions it is convenient to separately consider three areas - text, music and symbolic use. Great part of "forest music" is based on text. The central theme is that when man wants to be alone, he goes to the forest. The sounds and odors of forest are described as pacifying, the roaring of stormy forest with its crashing trees manifesting the supreme power of nature.

The poetry of national romanticism especially had great effect on composers. The significance of nature images is almost always positive. The forest is always on the side of the good and righteous, even if it sometimes may be frightfully stormy.

Although Finnish symphonic compositions are not programmatic, many works have been persistently interpreted as expressions of the mythical past of the Finnish people, expressions of the depths of forest, of primal obscurity. Music semioticians have aimed to clarify the interdependence of myth and music by stressing the structural and universal substances of compositions. At the end of last century these substances were absorbed into Finnish culture, which was directed towards the

thought world of Kalevala, and into musical compositions born from it. The last major work of Sibelius, Tapiola, is musically one of our century's strongest interpretations of feelings about nature.

Musical symbolism in general tells more about the composer than the composition. In nature-inspired compositions there is usually a positive voice to be detected.

This voice has qualities such as beauty, peace, softness, sweetness, light, freshness, joy. For Finnish composers, the atmosphere of the forest has been an important and often central inspiration for their composition. This is also the case with the hundred operas originating from Finnish composers.

KÄSIKIRJOITUSTEN TARKASTUS VUONNA 1987 Appraisal of manuscripts in 1987

Suomen Metsätieteellisen Seuran julkaisusarjojen Acta Forestalia Fennica ja Silva Fennica toimituskunta on saanut arvokasta apua lukuisilta asiantuntijoilta, jotka ovat hyväntahtoisesti arvioineet painettavaksi tarjottujen käsikirjoitusten tieteellistä tasoa ja kieli-asua. Vuonna 1987 tehdystä tarkastustyöstä toimituskunta esittää parhaat kiitoksensa seuraaville asiantuntijoille.

The editorial board responsible for the scientific series (Acta Forestalia Fennica and Silva Fennica) published by the Society of Forestry in Finland has received invaluable assistance from a large number of experts who have kindly provided assessments of the scientific level and linguistic style of manuscripts submitted for publishing. The board would like to express its sincere thanks to the following experts for appraising the manuscripts during the year 1987.

Allan Antola
Ari Ferm
Kauko Hahtola
Pertti Hari
Pertti Harstela
Heikki Juslin
Veli-Pekka Järveläinen
Seppo Kellomäki
Matti Keltikangas
Veikko Koski
Jussi Kuusipalo
Matti Kärkkäinen
Olavi Laiho
Jukka Laine
Matti Leikola
Tapio Lindholm
Olli Makkonen
Kari Mielikäinen
Esko Mikkonen
Annikki Mäkelä
Eino Mälkönen

Markku Nygren
Risto Ojansuu
Eero Paavilainen
Eljas Pohtila
Simo Poso
Pasi Puttonen
Juhani Päivänen
Päiviö Riihinen
Arto Rummukainen
Pentti K. Räsänen
Markku Simula
Heikki Smolander
Michael Starr
Ipo Tikkanen
Erkki Tomppo
Olli Uusvaara
Kari Valtonen
Anneli Viherä-Aarnio
Heikki Vesikallio
C. J. Westman

Instructions for authors – Ohjeita kirjoittajille

Manuscripts are to be sent to the editors as three full, completely finished copies, including copies of all figures and tables. Original material should not be sent at this stage.

The editor-in-chief will forward the manuscript to selected examiners for expert appraisal. The editorial board will then decide, on the basis of the examiners' recommendations, whether to publish the manuscript. Decision will be made within four months after the editors have received the copies of the manuscript.

The author is responsible for the scientific content and linguistic standard of the manuscript. The author may not have the manuscript published elsewhere without the permission of the editors of *Silva Fennica*. *Silva Fennica* accepts only manuscripts that have not earlier been published.

The author must take into account any suggested changes proposed by the examiners or editorial board. If the author informs the editor-in-chief or editorial board of a differing opinion, they will, if necessary, reconsider the matter. Following final approval, no essential changes may be made to the manuscript without the permission of the editor-in-chief. Major changes presuppose a new application for acceptance.

The author is to forward the manuscript and original pictures to the editors within two months after acceptance. The letter accompanying the manuscript must clearly state that the manuscript in question is the final version, ready to be printed.

Käsikirjoituksesta lähetetään toimitukselle kolme täydellistä, viimeisteltyä kopiota, joihin sisältyy myös kopiot kaikista kuvista ja taulukoista. Originaaliaineistoa ei tässä vaiheessa lähetetä.

Vastaava toimittaja lähettää käsikirjoituksen valitsemilleen ennakkotarkastajille. Toimituskunta päättää kirjoituksen julkaisemisesta ennakkotarkastajien lausuntojen perusteella. Päätös tehdään neljän kuukauden kuluessa siitä, kun täydelliset käsikirjoituskopiot ovat tulleet toimitukselle.

Kirjoituksen tekijä vastaa kirjoituksen tieteellisestä asiasisällöstä ja kieliasusta. Tekijä ei saa julkaista kirjoitusta muualla ilman *Silva Fennican* julkaisijan suostumusta. *Silva Fennica*an hyväksytään vain aiemmin julkaisemattomia kirjoituksia.

Tekijän on otettava huomioon ennakkotarkastajien ja toimituskunnan korjausesitykset tai ilmoitettava eriävä mielipiteensä vastaavalle toimittajalle tai toimituskunnalle, joka tarvittaessa käsittelee asian uudelleen. Hyväksymisen jälkeen käsikirjoitukseen ei saa tehdä olennaisia muutoksia ilman vastaavan toimittajan lupaa. Suuret muutokset edellyttävät uutta hyväksymistä.

Tekijän tulee lähettää korjattu käsikirjoitus ja kuvaoriginaalit toimitukselle kahden kuukauden kuluessa hyväksymispäätöksestä. Käsikirjoituksen saatteesta tulee selvästi ilmetä, että kyseessä on lopullinen, kirjapainoon tarkoitettu kappale.

Silva Fennica 20(1):ssä (1986, s. 75–81) on laajemmat ohjeet käsikirjoitusten laatimisesta ja hyväksymisestä. Julkaisemisen edellytyksenä on, että ohjeita on noudatettu. Ohjeita on saatavissa toimituksesta.

Reunala, A. & Virtanen, P. (toim). Metsä suomalaisten elämässä. Monitieteellinen seminaari 18–19. 12. 1986. Summary: The forest as a Finnish cultural entity.

Sisällys – Contents

- Pietarinen, J.** Ihminen ja metsä: neljä perusasennetta. Summary: Man and the forest: four basic attitudes. 323–331
- Leikola, M.** Metsien hoidon aatehistoriaa. Summary: Leading ideas in Finnish silviculture. 332–341
- Raumolin, J.** Metsän suojassa: poliittisen antropologian ja geopolitiikan näkökulma. Summary: Under the shelter of forests: some thoughts about political anthropology and the geopolitics of forests. 342–350
- Julkunen, E. & Kuusamo, A.** Kansallis/omaisuus. Metsän mielikuvat isänmaallisissa lauluissa ja metsämainoksissa. Summary: Images of forests in patriotic songs and forest advertisements. 351–361
- Linkola, M.** Metsä kulttuurimaisemana. Summary: The forest as a cultural landscape. 362–373
- Sepänmaa, Y.** Metsäestetiikka ja metsän estetiikka. Summary: Forstästhetik and forest aesthetics. 374–385
- Guignard, M.** The tree in the Paris and Helsinki areas. Some examples of specific landscape vocabularies. Tiivistelmä: Puut asuntoalueilla Helsingissä ja Pariisissa. 386–391
- Lönnqvist, B.** Kultivoitunut metsä – herraskartanon puisto. Summary: Cultivated forest – the case of manor parks. 392–396
- Ahponen, P.** Metsä elämäntavassa. Summary: The forest in way of life studies. 397–404
- Siltala, P.** Metsän turvallisuus. Summary: The security of the forest. 405–414
- Reunala, A.** Metsä arkkityypinä. Summary: Forest as an archetype. 415–426
- Suhonen, P.** Metsä ja kirjallisuus. Summary: Forests and literature. 427–435
- Reitala, A.** Metsä suomalaisessa kuvataiteessa. Summary: Forests in Finnish art. 436–444
- Pallasmaa, J.** Metsän arkkitehtuuri. Summary: The architecture of the forest. 445–452
- Virtanen, P.** Kansanperinteen metsäkuvia. Summary: The forest in Finnish folklore. 453–474
- Hako, P.** Musiikki, metsä ja ihminen. Summary: Music, forest and man. 475–480